חוברת תלמיד • קריאה והבנה • 🧸 יסודי (לכיתות ג'–ו')

♻️ מה שנשאר אחרינו: סביבה וקיימות

לאן נוסע הזבל, מה זו טביעת רגל פחמנית, איך שלוש מאות בקבוקים משנים כיתה, והאם לאסור פלסטיק חד־פעמי — צוללים בשלבים: מתחילים על פני המים ויורדים לעומק.

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

🧰 כלים לקריאה

דף האסטרטגיות 6
מפת הצלילה 7
סימניות לגזירה 8
כרטיסי מילים לקיפול 9

📖 טקסט ושאלות

הטקסט: חמישים שקלים ושלוש מאות בקבוקים 10
חלק א' – שחייה על פני השטח 12
חלק ב' – צלילה 13
חלק ג' – מעמקים 15
בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה 18
מהדורה למורה ומפתח תשובות 2

איך משתמשים?

א. מתחילים בדף האסטרטגיות ובמפת הצלילה. ב. קוראים את הטקסט ועוצרים בתחנת העצירה. ג. עונים על השאלות לפי העומק: פני המים, צלילה והמעמקים. ד. מסיימים בבדיקה עצמית ובכרטיס יציאה.

🖨️ להדפסה · 🏋️ ניסוח לבנים ולבנות · ⚫ עובד גם בשחור־לבן · 🧸 יסודי

מהדורה למורה

מהדורה למורה – מערך ומפתח תשובות

👩‍🏫 מהדורה למורה – 🧸 יסודי. כאן מרוכז כל מה שצריך לפני השיעור: מטרות, מערך ל־45 דקות, גרסה קצרה, חיבור למודלים של חוסן, טיפים ומפתח תשובות. אפשר להסיר את הדפים האלה לפני צילום החוברת לתלמידים.

🎯 מטרות השיעור

- לאתר מידע גלוי בטקסט ובטבלה: לאן נוסע הזבל, מה מכניסים לכל פח ומהי טביעת רגל פחמנית, ולהסיק מסקנות מעשיות מן המידע.
- לזהות מבנה של טקסט: עלילה ונקודת מפנה בסיפור, כותרות משנה וטבלה בטקסט מידעי, טענה, נימוקים, טענת נגד ומענה בטקסט טיעוני, ולהבין את תפקידן של מילות קישור.
- לגבש עמדה מנומקת על קיימות ולבחור צעד קטן, אישי או כיתתי, שאפשר לעשות כבר השבוע, מתוך תקווה ופעולה משותפת.

⚡ גרסה קצרה – 10 דקות

קוראים יחד בקול את הטבלה של ארבעת הפחים ואת הפסקה על 'פריט מלוכלך אחד', ועונים בעל פה על שתי שאלות פני המים. משחקים סבב מהיר של 'פעולה ירוקה או לא בדיוק?', וכל אחד ואחת מסיימים במשפט: 'צעד קטן שאעשה השבוע: ...'.

💬 שאלת פתיחה לכיתה

חשבו על הדבר האחרון שזרקתם לפח היום. לאן לדעתכם הוא נוסע עכשיו, ומה היה יכול לקרות לו אילו הגיע לפח אחר?

מהדורה למורה

מהדורה למורה – מערך ומפתח תשובות (המשך)

חוסן ואכפתיות: גש"ר מאח"ד • עש"ן ד"ק • מעש"ה

גש"ר מאח"ד: פעולה כיתתית משותפת כמו הפרויקט של אלה מחזקת את ערוץ החברה. דאגה לעולם ולאדמה היא ערוץ האמונה והערכים, והמצאת פתרונות ודמיון השתיל שגדל לעץ מפעילים את ערוץ הדמיון. כשהדאגה לאקלים מציפה אפשר להיעזר בעש"ן ד"ק: ע – עצור, ש – שרירים (לקפוץ אגרופים ולשחרר לאט), נ – נשימה (שאיפה איטית ונשיפה ארוכה), ד – דיבור עצמי ('צעדים קטנים משנים'), ק – קדימה (לבחור צעד קטן אחד ולהמשיך). חבר/ה שמתייאש/ת? מעש"ה: מ – מחויבות 'אני כאן איתך', ע – עידוד לפעולה (משימה קטנה עכשיו), ש – שאלות שמפעילות חשיבה (מה אפשר לעשות? מה עוזר לך?), ה – הבניית רצף (מה קרה, מה עכשיו ומה הלאה). הידיעות על משבר האקלים מכבידות עליכם? גש"ר מאח"ד עוזר להפוך דאגה לפעולה: בחרו שני ערוצים וכתבו צעד קטן לכל אחד – חברה (פרויקט עם הכיתה, כמו הבקבוקים של אלה), אמונה וערכים (מה חשוב לי לשמור לדור הבא), פעילות (ממיינים, ממחזרים, מביאים בקבוק משלי), דמיון (איך תיראה השכונה שלנו נקייה יותר). ואם הדאגה כבדה מדי – מדברים עם מבוגר/ת שסומכים עליו/ה.

מערך שיעור – 45 דקות

דקות	שלב	מה קורה
5	**פתיחה וצלילה ראשונה**	שאלת הפתיחה: 'הדבר האחרון שזרקתם לפח – לאן הוא נוסע עכשיו?' הצגת שקופית הפתיחה ושלושת מפלסי הצלילה: פני המים, מתחת למים והמעמקים.
10	**לפני הקריאה ובמהלכה**	כל קבוצה מקבלת טקסט לפי רמה: הסיפור על אלה והבקבוקים, הטקסט המידעי על ארבעת הפחים, המאמר הטיעוני על פלסטיק חד־פעמי או הטקסט הפשוט על טביעת רגל פחמנית. מציצים בכותרות ובטבלה, קוראים ועוצרים בתחנת העצירה.
10	**צוללים לעומק**	שאלות פני המים ושאלות מתחת למים, לחיצה על המשפט בטקסט ומיון. מדגישים את מבנה הטקסט: נקודת מפנה, כותרות משנה וטבלה, או טענה, טענת נגד ומענה.
8	**חדר המשחקים**	בזוגות: 'פעולה ירוקה או לא בדיוק?', נכון או לא נכון, ומילות קישור. כל זוג מסביר פריט אחד במילים שלו.
8	**מעגל שיח: המעמקים**	שתיים או שלוש שאלות דיון. בוחרים יחד צעד כיתתי קטן אחד, למשל פינת מיון בכיתה או בקבוק אישי לכל אחד ואחת.
4	**כרטיס יציאה**	כל תלמיד ותלמידה כותבים דבר אחד שלמדו וצעד קטן אחד לשבוע הקרוב.

מהדורה למורה

מהדורה למורה – מערך ומפתח תשובות (המשך)

💡 טיפים להנחיה

- שלוש צלילות בכל טקסט: לפני הקריאה מציצים בכותרות, בטבלה ובאיור ומנחשים את המטרה. בזמן הקריאה עוצרים בתחנת העצירה. אחרי הקריאה עוברים מפני המים (מה כתוב) אל מתחת למים (למה הכותב בחר כך) ואל המעמקים (מה זה אומר לחיים שלנו). מומלץ לבקש מהתלמידים להצביע על המשפט בטקסט שמוכיח את התשובה.
- שומרים על טון רגוע ומלא תקווה: מדגישים צעדים קטנים ופעולה משותפת ולא אשמה או פחד. מזכירים, כמו בטקסט, ש'האחריות לא רק עליכם'. בטקסט הטיעוני מבקשים להבחין בין איסור לבין חלופה נוחה, ולבנות טיעון שיש בו טענה, טענת נגד ומענה.
- מרחב בטוח: השיעור נועד לתמיכה וללמידה ולא לטיפול. אם עולים חשש או מועקה סביב משבר האקלים, מכירים בתחושה ומזמינים לדבר עם מבוגר/ת שסומכים עליו. בכל דאגה לתלמיד או לתלמידה פונים ליועצת.

✍️ הכוונה לשאלה הפתוחה – יסודי

תשובה אישית. תשובה טובה בוחרת תפקיד ומנמקת למה הוא מתאים לה או לו, ומזכירה רגע של תסכול מן הסיפור (רק שישה בקבוקים ביום השני, השקית שנדחתה). כדאי שהתלמידים יציעו רעיון לפרויקט כיתתי עם מטרה ברורה, וירגישו שגם הרגל קטן שנבנה בכיתה משפיע מעבר לשתיל אחד.

🔑 מפתח תשובות למורה – 🧸 יסודי. שאלות פתוחות: תשובות אישיות. מחפשים תשובה שנשענת על הטקסט, מנומקת ומנוסחת במשפטים שלמים.

מהדורה למורה

מהדורה למורה – מערך ומפתח תשובות (המשך)

שאלה	תשובה
1	ב. לקניית שתיל עץ לחצר
2	ג. שלושים אגורות
3	א. אבנר איש התחזוקה
4	1. נכון | 2. לא נכון | 3. נכון | 4. לא נכון
6	„מאז הם מיינו לפני כל ביקור…"
7	בקבוק מים ריק ← ✅ נכנס לשקית; גביע יוגורט ← ❌ לא נכנס לשקית; קופסת שימורים ← ❌ לא נכנס לשקית; בקבוק מיץ ריק ושטוף ← ✅ נכנס לשקית; גרב ← ❌ לא נכנס לשקית; בקבוק שנשארה בו שתייה ← ❌ לא נכנס לשקית
8	1–ב, 2–ד, 3–א, 4–ג

כלים לקריאה

דף האסטרטגיות: איך קוראים לעומק?

לפני הטקסט

🔎
מסתכלים על הכותרת
על מה הסיפור? מה אני כבר יודע/ת?

🖼️
מסתכלים בתמונה
מה רואים? מה זה מספר לי?

🤔
מנחשים
מה לדעתי יקרה בסיפור?

בזמן הטקסט

✏️
מסמנים מילה קשה
עיגול סביב מילה שלא הבנתי.

🛑
עוצרים וחושבים
מה קרה עד עכשיו?

🎬
מדמיינים
איך זה נראה? מה הדמות מרגישה?

אחרי הטקסט

🗣️
מספרים במילים שלי
מה קרה בהתחלה, באמצע ובסוף?

💛
מה הרגשתי?
מה אהבתי בסיפור?

🔄
מה לומדים?
מה אני לוקח/ת איתי?

🖍️ מקרא סימונים בעיפרון

○ מילה לא מוכרת	— משפט חשוב	? לא הבנתי	! מפתיע אותי	♥ מתחבר אליי

✅ רשימת בדיקה לקורא/ת

- [ ] קראתי את הכותרת ושאלתי את עצמי על מה הטקסט
- [ ] קראתי את כל הטקסט עד הסוף
- [ ] סימנתי מילה שלא הבנתי
- [ ] קראתי שוב את מה שלא היה ברור

🎯 המטרה שלי בקריאה

למה אני קורא/ת את הטקסט הזה? מה הייתי רוצה לגלות?

_____

_____

כלים לקריאה

מפת הצלילה: סוג הטקסט ומילים חדשות

מפת הצלילה שלי

שחייה על פני השטח
מוצאים מידע שכתוב בטקסט

צלילה
מסיקים, מקשרים ובודקים מילים ומבנה

מעמקים
חושבים, מביעים דעה ויוצרים

סוג הטקסט: טקסט סיפורי

מה מאפיין את סוג הטקסט הזה? כתבו שני סימנים שתחפשו בקריאה:

_____

_____

לפני שצוללים

מה אני חושב/ת שיקרה בטקסט? (לפי הכותרת)

_____

_____

מילים חדשות

מילה	פירוש	משפט משלי
נדחקו	נכנסו הרבה ילדים למקום צפוף וקטן	
שתיל	עץ צעיר וקטן שמוכן לשתילה באדמה	
לא התייאשה	לא הפסיקה לקוות ולא ויתרה	
דחתה	לא הסכימה לקבל, החזירה	
משתלה	מקום שבו מגדלים ומוכרים צמחים ועצים	

כלים לקריאה

סימניות לגזירה

✂️ גזרו לאורך הקו המקווקו

פני המים

כתוב בטקסט

- מי בסיפור?
- מה קרה?
- איפה ומתי?

✍️ **השאלה שלי:**

📖 מה שנשאר אחרינו: סביבה וקיימות 🧸 יסודי

צלילה

בין השורות

- למה זה קרה?
- מה הדמות מרגישה?
- מה פירוש המילה?

✍️ **השאלה שלי:**

📖 מה שנשאר אחרינו: סביבה וקיימות 🧸 יסודי

המעמקים

מעבר לשורות

- מה אני חושב/ת?
- מה הייתי עושה?
- מה למדתי?

✍️ **השאלה שלי:**

📖 מה שנשאר אחרינו: סביבה וקיימות 🧸 יסודי

כלים לקריאה

כרטיסי מילים לקיפול

✂️ גזרו כל כרטיס, קפלו לאורך הקו המנוקד שבאמצע – המילה מקדימה והפירוש מאחור. תרגלו בזוגות.

נדחקו	נכנסו הרבה ילדים למקום צפוף וקטן
שתיל	עץ צעיר וקטן שמוכן לשתילה באדמה
לא התייאשה	לא הפסיקה לקוות ולא ויתרה
דחתה	לא הסכימה לקבל, החזירה
משתלה	מקום שבו מגדלים ומוכרים צמחים ועצים
אלה	כתבה בקבוצת הכיתה: אוספים בקבוקים!
דניאל	שלח תמונה של הקבלה
אבנר	פתח את חדר האחסון

הטקסט • טקסט סיפורי

חמישים שקלים ושלוש מאות בקבוקים

לפני הקריאה

סוג הטקסט: טקסט סיפורי. האם פעם רציתם לשנות משהו בחצר או בכיתה? מה הייתם עושים אם לא היה לכם מספיק כסף?

הניחוש שלי: _____

1 בחצר בית הספר של אלה היה הרבה בטון ומעט מאוד צל. בהפסקות של הקיץ כל הילדים נדחקו מתחת לשני ברושים קטנים. במועצת התלמידים מישהו ביקש: 'תנו לנו עץ!' המנהלת ענתה: 'תביאו חמישים שקלים לשתיל, והגנן יעזור לכם לשתול.' נשמע פשוט, אבל בקופת הכיתה נשארו רק שלושה שקלים וסוכרייה.

2 אלה לא התייאשה. בדרך הביתה היא עצרה ליד מכונת הבקבוקים בסופר וקראה את השלט: 'על כל בקבוק – שלושים אגורות בחזרה.' היא עשתה חשבון: מאה בקבוקים הם שלושים שקלים, ושלוש מאות בקבוקים הם תשעים שקלים. מספיק לעץ! היא כתבה בקבוצת הכיתה: 'מי רוצה צל אמיתי? אוספים בקבוקים!' בהתחלה ענו רק שניים.

3 ביום הראשון הם אספו אחד עשר בקבוקים, וביום השני רק שישה. דניאל כבר התחיל לחשב בלחש כמה שנים זה ייקח. ואז אבנר, איש התחזוקה, ראה אותם ליד הפחים. הוא לא כעס. הוא פתח להם את חדר האחסון ואמר: 'בכל שבוע אני מוצא כאן שקיות מלאות בקבוקים. מה שתמיינו – שלכם.' מאותו יום זה כבר לא היה רעיון של אלה לבד. זה היה פרויקט של כל הכיתה.

מילון קטן

נדחקו
נכנסו הרבה ילדים למקום צפוף וקטן

שתיל
עץ צעיר וקטן שמוכן לשתילה באדמה

לא התייאשה
לא הפסיקה לקוות ולא ויתרה

דחתה
לא הסכימה לקבל, החזירה

משתלה
מקום שבו מגדלים ומוכרים צמחים ועצים

הערות שלי

_____

_____

תחנת עצירה: עצרו רגע: מה קרה עד כאן? מה לדעתכם יקרה עכשיו?

_____

הטקסט • טקסט סיפורי

חמישים שקלים ושלוש מאות בקבוקים (המשך)

4 אבל אז קרה משהו מפתיע: המכונה דחתה שקית שלמה. מישהו הכניס לתוכה גביע יוגורט, קופסת שימורים ואפילו גרב! 'זה כמו הפחים בבית,' אמרה אלה. 'פריט אחד לא נכון – והכול נפסל.' מאז הם מיינו לפני כל ביקור: רק בקבוקים, ריקים ונקיים.

5 אחרי שישה שבועות הגיעה הודעה מדניאל עם תמונה של הקבלה: 'שלוש מאות וארבעה בקבוקים! תשעים ואחד שקלים ועשרים אגורות!' הכיתה קנתה שתיל אלון קטן במשתלה. הגנן הראה להם איך שותלים: בור עמוק, ובהתחלה מים כל יום.

6 האלון עוד קטן, והצל שלו בגודל של שמיכה. לידו תלוי שלט שכיתה ה'2 כתבה: 'העץ הזה עלה שלוש מאות בקבוקים. אל תזרקו בקבוקים על הרצפה – החזירו אותם למכונה.' ובתחתית, בכתב היד של אלה: 'צל לא קונים. בונים אותו, בקבוק אחרי בקבוק.'

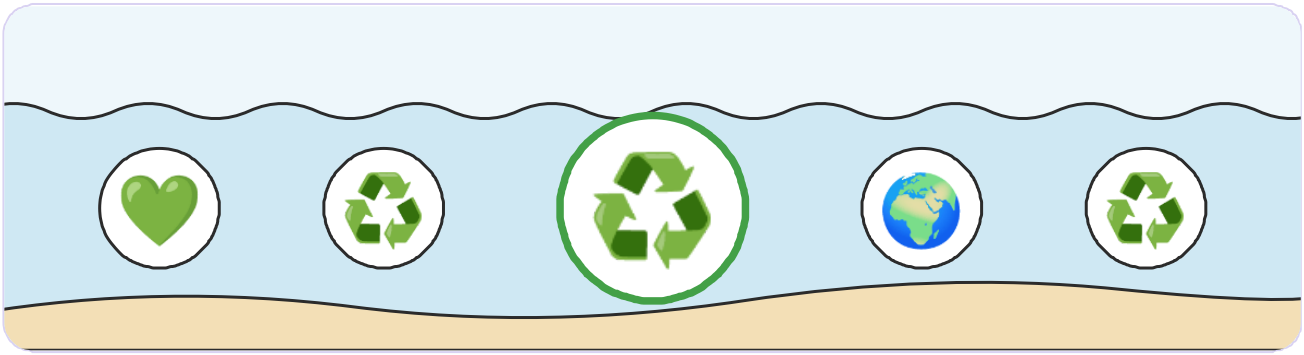

שאלות לפי עומק • יסודי

חמישים שקלים ושלוש מאות בקבוקים

שם: _____

חלק א' – שחייה על פני השטח

בואו נשחה על פני המים ונמצא מידע שכתוב בסיפור!

1 פני המים • כתוב בטקסט | איתור מידע

למה הכיתה צריכה חמישים שקלים?

א) לטיול השנתי
ב) לקניית שתיל עץ לחצר
ג) לקניית ספרים לספרייה

2 פני המים • כתוב בטקסט | איתור מידע

כמה אגורות מקבלים על בקבוק במכונה?

א) עשר אגורות
ב) שקל אחד
ג) שלושים אגורות

3 פני המים • כתוב בטקסט | איתור מידע

מי עזר לאלה ולחברים למצוא הרבה בקבוקים?

א) אבנר איש התחזוקה
ב) המנהלת
ג) הגנן

4 פני המים • כתוב בטקסט | בדיקת פרטים

נכון או לא נכון? סמנו ✓ בטבלה

המשפט	✓ נכון	✗ לא נכון
ביום הראשון הילדים אספו אחד עשר בקבוקים.	☐	☐
המנהלת פתחה לילדים את חדר האחסון.	☐	☐
הכיתה קנתה שתיל של עץ אלון.	☐	☐
איסוף הבקבוקים נמשך שלושה שבועות.	☐	☐

שאלות לפי עומק • יסודי

חמישים שקלים ושלוש מאות בקבוקים

(המשך)

שם: _____

5 פני המים • כתוב בטקסט | אוצר מילים בהקשר

השלימו את המשפטים בעזרת מחסן המילים

מחסן מילים: אבנר | אלון | מיינו | ברוש

1. _____, איש התחזוקה, פתח להם את חדר האחסון.
2. מאז הם _____ לפני כל ביקור: רק בקבוקים, ריקים ונקיים.
3. הכיתה קנתה שתיל _____ קטן במשתלה.

חלק ב׳ – צלילה

עכשיו נצלול עמוק יותר: נחשוב, נחבר בין חלקי הסיפור ונבין מילים.

6 צלילה • בין השורות | סימון בטקסט

מסמנים בטקסט

- סמנו בצהוב את המשפט שבו אלה עושה חשבון כמה בקבוקים צריך.
- סמנו בירוק את המשפט שמראה שהפרויקט הפך לפרויקט של כל הכיתה.
- סמנו בקו את המשפט שמספר מה הכיתה עשתה אחרי שהמכונה דחתה את השקית.

שאלות לפי עומק • יסודי

חמישים שקלים ושלוש מאות בקבוקים

(המשך)

שם: _____

7 צלילה • בין השורות | מיון וארגון

עזרו לאלה: מה מכניסים לשקית של המכונה ומה לא? גררו כל פריט למקום הנכון.

(מיינו: סמנו ✓ בעמודה המתאימה)

הפריט	✅ נכנס לשקית	❌ לא נכנס לשקית
בקבוק מים ריק	☐	☐
גביע יוגורט	☐	☐
קופסת שימורים	☐	☐
בקבוק מיץ ריק ושטוף	☐	☐
גרב	☐	☐
בקבוק שנשארה בו שתייה	☐	☐

8 צלילה • בין השורות | קישור מושגים

מתחו קו בין הדמות למה שהיא עשתה בסיפור

1. אלה ●	● א. פתח את חדר האחסון
2. דניאל ●	● ב. כתבה בקבוצת הכיתה: אוספים בקבוקים!
3. אבנר ●	● ג. הראה איך שותלים את העץ
4. הגנן ●	● ד. שלח תמונה של הקבלה

שאלות לפי עומק • יסודי

חמישים שקלים ושלוש מאות בקבוקים

(המשך)

שם: _____

9 צלילה • בין השורות | מארגן גרפי

מלאו את הטבלה: אילו קשיים היו בדרך לעץ, ומה הילדים עשו כדי להתגבר עליהם?

הקושי	מה עשו כדי להתגבר

חלק ג' – מעמקים

הגענו למעמקים: כאן תביעו דעה, תמציאו ותספרו על עצמכם.

10 המעמקים • מעבר לשורות | העברה למקרה חדש

מה נועה יכולה לחשוב או לעשות? מה אפשר ללמוד מאלה?

🔍 מקרה לבחינה: רק שניים הצטרפו

נועה רצתה לארגן ניקיון של הגינה ליד הבית. היא הזמינה את כל הילדים בשכונה, אבל הגיעו רק שניים. נועה הרגישה מאוכזבת ורצתה לוותר.

שאלות לפי עומק • יסודי

חמישים שקלים ושלוש מאות בקבוקים

(המשך)

שם: _____

11 המעמקים • מעבר לשורות | כתיבה ונימוק

אם הייתם מצטרפים לפרויקט של אלה, איזה תפקיד הייתם לוקחים: אוספים, ממיינים, סופרים או כותבים את השלט? ואיזה רגע היה הכי קשה לכם? בסוף כתבו רעיון לפרויקט קטן שהייתם רוצים לעשות עם הכיתה שלכם.

12 המעמקים • מעבר לשורות | כלי חוסן

דניאל חישב בלחש כמה שנים זה ייקח והתחיל להתייאש. כתבו מה הייתם אומרים לו כחברים (מעש"ה): משפט שמראה שאתם איתו ("אני כאן איתך"), משימה קטנה שהוא יכול לעשות היום, ושאלה אחת שתעזור לו לחשוב.

13 המעמקים • מעבר לשורות | שיח בכיתה

מעגל שיח

- הזבל 'לא באמת נעלם', וגם טביעת הרגל הפחמנית 'מתחבאת'. מה משותף לשני הרעיונות, ולמה קל לנו לשכוח את מה שאיננו רואים?
- אלה הפכה רעיון של ילדה אחת לפרויקט של כיתה שלמה. מה גרם לאחרים להצטרף, ואיזו מטרה משותפת הייתה יכולה לחבר את הכיתה שלנו?

שאלות לפי עומק • יסודי

חמישים שקלים ושלוש מאות בקבוקים

(המשך)

שם: _____

14 המעמקים • מעבר לשורות · ייצוג חזותי

ציירו את החצר אחרי חמש שנים, כשהאלון כבר גדל. מה הילדים עושים בצל שלו?

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה

בודקים את עצמנו

סמנו בכל שורה איך אתם מרגישים

	בטוח/ה	בערך	עוד לא
אני יודע/ת לספר איך הכיתה השיגה כסף לעץ.	😀	🙂	🤔
אני יודע/ת להסביר למה חשוב למיין בקבוקים לפני שמחזירים אותם.	😀	🙂	🤔
אני יכול/ה להציע רעיון קטן לשמירה על הסביבה.	😀	🙂	🤔

כרטיס יציאה

♻️ מה שנשאר אחרינו: סביבה וקיימות • יסודי

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

1. דבר אחד חדש שלמדתי מהסיפור:

_____

_____

2. מה פירוש המשפט: "צל לא קונים. בונים אותו"?

_____

_____

3. דבר אחד שאני יכול/ה לעשות מחר למען הסביבה:

_____

_____

כמה נהניתי מהטקסט? 1 2 3 4 5

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה (המשך)

יצרה: רוית ראש בן ישי

🤿 לצלול פנימה • מה שנשאר אחרינו: סביבה וקיימות • חוברת תלמיד ליסודי